

РЕЗЮМЕ

Воспитание всесторонне развитого молодого поколения является одним из актуальных вопросов сегодняшнего дня. Для восприятия огромного информационного потока от современного человека требуются знание, навыки и квалификация. Принимая это во внимание, мы считаем что необходимо развивать у детей эти качества с раннего возраста.

SUMMARY

Education of the highly-develop young generation is one of the actual issues today. Today for the acception of much information stream every one should possess appropriate knowledge, skills and qualification. Taking into account this fact, it's necessary to develop these qualities in children since their earlier age.

ПЕДАГОГИКА ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ АХБОРОТ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ БАЪЗИ БИР УСУЛЛАРИ

А.Қыдырнязов – таянч докторант

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: педагогика, дидактика, информатика ўқитиш методикаси, ахборот саводхонлиги, ахборот компетентлиги, АКТ компетентлиги, таълимни ахборатлаштириш.

Ключевые слова: педагогика, дидактика, методика преподавания информатики, информационная грамотность, информационная компетентность, ИКТ-компетентность, информатизация образования.

Key words: pedagogy, didactics, methods of teaching Informatics, information literacy, information competence, ICT competence, informatization of education.

Замонавий дунёда билим ва тажрибага асосланган мустақил фикрлаш қобилияти, бу билимларни ҳаёт муаммоларини ҳал қилиш учун қўллаш қобилиятига эга бўлмаган ҳолда, жуда кўп билимларни егаллашдан, жуда кўп билимга эга бўлишдан кўра қадрланади. Шунинг учун таълим сифати бугунги кунда янги билимларни олиш, уни реал ҳаётга татбиқ этиш, янги билим ва кўникмалар тизимини шакллантириш, шунингдек, мустақил фаолият ва тажриба алмашиш, шу билан бирга замонавий компетенцияга эга (талабларга жавоб берадиган) талабаларнинг шахсий масъулиятига боғлиқ.

Компетенция маълум бир билим ва кўникмалар мажмуи сифатида тушунилади, унда талаба билимга эга бўлиши ва амалий иш тажрибасига эга бўлиши керак.

Ахборот компетентлигини шакллантириш бошланғич мактабдан бошланади. Талабаларнинг ахборот технологияларидан фойдаланиш, уни идентификациялаш, ташкил қилиш, қайта ишлаш, баҳолаш, шунингдек, уни яратиш ва етказиш қобилияти сифатида аниқланади [1].

А.В. Хуторской компетентликнинг асосий қалитларини таъкидлаб ўтди. улар қуйидагилардан иборат: моддий — маънавий, умумий маданий, маърифий, информатсион, ахборот, коммуникатив, ижтимоий ва меҳнат, шахсий малакаси ёки шахсий малакасини оширишга қодир [2].

Ҳозирги вақтда технологик инкилобнинг кейинги босқичи — ахборот жамиятининг шаклланиши. Янгиликлар таълим учун янги муаммага айланиб келмоқда — тез ўзгариб бораётган ахборот жамиятида, янги билимлар пайдо бўлиши жараёни жадаллашаётган, янги касбларга доимий эҳтиёж, доимий касбий ривожланиш зарур бўлган дунёда ҳаётга ва фаолиятга тайёрлаш.

Замонавий жамиятда муваффақият қозониш учун талаба ахборот компетентлигининг юқори даражасига эга бўлиши керак.

Талабаларнинг ахборот саводхонлиги — ахборот кўникмаларини ривожлантиришнинг бошланғич даражаси, талабанинг турли фаолиятга ва алоқаларга муваффақиятли қўшилиши учун ахборотни самарали топиш, баҳолаш, улардан фойдаланиш имконини берадиган билимлар, кўникмалар, хулқ — атворининг сифатини ўз ичига олади.

Ахборот компетентлиги ва электрон шаклда ахборот олиш ва репродукцияларни ишлатиш, такрорлаш, такомиллаштириш воситаларини ва усулларини такомиллаштириш сифатида тавсифланади [3].

Тренингга ўтиш учун компетентликни бир фаолият шаклида аниқлаш керак.

Бу ҳолатда, компетентликка эга бўлган номнинг ўзи тегишли ўқитиш усулининг мазмунини белгилайди.

Масалан ахборот компетентлиги:

- ахборотнинг турли манбалар билан ишлаш қобилиятига эгадир: китоблар, дарсликлар, маълумотнома-

лар, атласлар, хариталар, детерминантлар, энциклопедиялар, каталоглар, лугатлар, CD – Rom, Internet;

- таълим вазифаларини ҳал қилиш, уларни ташкил этиш, қайта ишлаш, сақлаш ва етказиш учун зарур бўлган маълумотларни мустақил равишда излаш, ажратиш, тизимлаштириш, таҳлил қилиш ва танлаш;

- ахборот оқимларини бошқаришда, асосий ва зарурий маълумотларни танлаш имконига эга бўлиш; оммавий ахборот воситаларида тарқатиладиган маълумотларни онгли равишда англаб етиш;

- ахборот воситалари: компьютер, телевизор, телефон, мобил телефон, пейджер, факс, модем ва копирайтер кабиларни ишлатиш қобилиятига эга;

- таълим вазифаларини ҳал қилиш учун ахборот ва телекоммуникация технологиялари аудио ва видео ёзувлар, электрон почта, интернетдан фойдаланиш.

Талабаларнинг ахборот кўникмаларининг муҳим таркибий қисми ахборотни бир шаклдан иккинчисига айлантириш ва энг қулай шаклни танлашдир.

Улар матнлар, жадваллар, схемалар, иллюстрациялар бўлиши мумкин.

Буларнинг барчаси, танқидий фикрлашни ривожлантириш муаммосини ҳал қилишни талаб қилади, ушбу технологияда ахборот компетентлигини ривожлантиришга қаратилган методикалар тақдим этилган [4].

График ташкил қилиш усулларида бири ва ахборотнинг мантикий — семантик тузилмаси «Б — Б — Б» («Биламан — билишни истайман — билиб олдим») жадвалидир. Шакл қулай, чунки у мавзу мазмунига комплекс ёндашувни таъминлайди.

У ахборот билан ишлашда ишлатилади ва маърузада ишлатилади.

Унинг график шакли танқидий фикрлашни ривожлантириш технологиясига асосланган уч босқичли акс этиради: қийинчилик, тушуниш, кўзда тутилмаган.

Дастурнинг мақсадлари:

1. Ўз билимлари даражасини аниқлашни ўргатиш.

2. Янги ахборот олишга қизиқиш уйғотади.

3. Янги ахборотни ўзининг ғоялари билан қандай боғлашни ўрганади.

- 1 — қадам: ахборот билан танишишдан олдин талабалар яқка ўзи ёки гуруҳда бўлган талабалар «Биламан» ва «билишни истайман» биринчи ва иккинчи устунларни тўлдиришади.

- 2 — қадам: ахборот билан танишиш ёки ўрганган нарсаларини муҳокама қилиш жараёнида «Билиб олдим» устунини тўлдиришади.

- 3 — қадам: Хулоса қилиб, график мазмунини таққослаш.

Бундан ташқари, талабаларга яна иккита устун — «ахборот манбалари», «нима қолган бўлса, ошкор қилинмайди» тақлиф қилишингиз мумкин.

Ахборот ҳақидаги билимларни умумлаштириш дарсида жадвалнинг талқини қуйидагича қўлланилади:

	Билан	Мумкин	Билишни истайман
1) Ахборот тушунчаси.			
2) Ахборот турлари.			
3) Ахборотни рақамлар билан ўзгартириш.			
4) Ахборотнинг вақтинчалик тушунчаси.			
5) Белгиланган ахборотнинг шакли.			
6) Бир неча марта ахборотни ўзгартиради.			
7) Ахборотлардан фойдаланиш.			

Кластер (барча график схемалар каби) ўрганилаётган мавзунинг намунаси бўлиб, уни «куш учуш баландлигидан» кўриш имконини беради. Мотивациянинг ортиши, чунки ғояларни идрок қилиш осонроқ. Инсон ҳар доим график тасвирларга муҳтож. Мия моделини эсга олади. Кластер шаклидаги талабалар томонидан тақдим этилган ахборотни унинг ижодий қайта ишлашига ҳисса қўшади, шунинг учун ахборот тушунчаси даражасида ўзлаштиришни таъминлайди. Кластер (бошқа схемалар билан бир қаторда) фикрлашни ривожлантиришга, уни янада мослашишга, стереотиплардан халос бўлишга, догматик фикрлашни танқидий нуқтаи назарга айлантиришга имкон беради.

Кластер иши ўқувчилар томонидан ижобий қабул қилинади ва ўқув материалларини ўзлаштиришнинг юқори даражасини кўрсатади.

«Кластер» сўзи инглиз тилидан олинган бўлиб cluster – бир гуруҳ, бир қозик, бир тўда маъносини билдиради. Кластер мавзунинг калит сўзларини аниқлаш учун тузилган ва тизимлашган шаклда кўп миқдордаги ахборотни тақдим этишнинг график усулидир. Кластер жуда кўп тармоқларга эга бўлиши мумкин, шунинг учун ҳар доим ўртача даражада батафсил маълумотга эга бўлишимиз керак. Кластер калит сўзларни, ахборотнинг субъектлари ўртасидаги манتيқий алоқаларни кўрсатадиган асосий ғояларни ўз ичига олади, бу тасвир бутунлигини ва кўринишини беради.

Кластер қурилиши интернетда маълумот излаш учун фойдаланиш мумкин бўлган калит сўзлар тизими-

Адабиётлар

1. Медиа ва ахборот саводхонлиги: моҳият, йўналишлар ва шакллари. -Т.: ЮНЕСКО. 2014.
2. Хуторской А.В. (редактор составитель). Общепредметное содержание образовательных стандартов. Проект “Стандарт общего образования”. - М.: 2002.
3. Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности. -М.: 2012. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214708.pdf> (Электронный ресурс).
4. Манихова Ф. Я. Профессиональная компетентность как существенная характеристика педагогической деятельности учителя начальных классов // Казанский педагогический журнал. 2011. №5. -С. 53-58. URL: <http://elibrary.ru/download/50180795.pdf>.

РЕЗЮМЕ

Мақолада талабаларнинг ахборот компетентлигини ривожлантириш масалалари кўриб чиқилган. Таълимни ахборотлаштиришнинг йўналишларидан бири - талабаларнинг ахборот компетентлигини ривожлантиришдан иборат. Тадқиқотларга қарамадан, амалиёт шуни кўрсатадики, талабаларнинг ахборот компетентлигини ривожлантириш муаммолари ҳал қилинмай қолмоқда. Муаллимнинг фикрича, талабаларнинг билим олиш қобилияти мустақкам пойдеворга эга бўлсагина олинган билимлар маълумотидан оқилона фойдаланиш қобилиятига эга бўлиши мумкин.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы информационной компетентности студентов. Одним из направлений информатизации образования является информирование студентов об информационной компетентности. Несмотря на проведенные исследования, практика показывает, что проблема информационной компетентности студентов остается нерешенной. По мнению автора, способность учащихся к обучению может иметь прочную основу, а способность использовать полученные знания может использоваться с умом.

SUMMARY

The article deals with the issues of students' information competence. One of the directions of informatization of education is informing students about information competence. Despite the research, the practice shows that the problem of students' information competence remains unsolved. According to the author, the ability of students to learn can have a solid foundation, and the ability to use this knowledge can be used wisely.

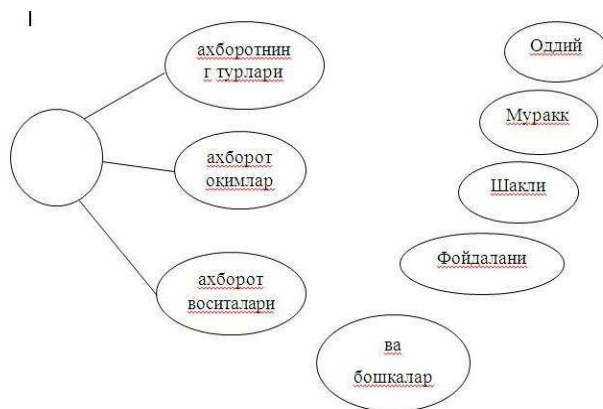
ни аниқлашга, шунингдек, талабалар тадқиқотининг асосий йўналишларини аниқлашга, таълим лойиҳалари учун мавзулар танлашга имкон беради.

Кластерларнинг қурилиши талабалар томонидан яратувчилик деб қаралади, бу ерда ўз муаммоларини, ўз нуқтаи назарини, ўзгарувчанлигини, ўзини ўзи англаш, ўзини ўзи тасдиқлаш воситаси сифатида амалга ошириши мумкин. Ҳар бир талабанинг ўқта фаолиятида маълумотларнинг ички ишлашини таъминлайди. Ушбу омиллар тушуниш ва тушуниш даражасида янги материалларни ўзлаштиришга, таълим – тарбия ва мотивация фаолиятини риволантиришга ёрдам беради. Ва энг асосийси, талабалар амалда мустақил равишда янги билимларни, мустақил ахборотни ўрганиш усулларини, улар келажақда қўллаши мумкин бўлган ва ўз ҳаётлари давомида ўрганишни ёқтирадиган усулни эгаллайдилар. Улар функционал саводхонликни, ахборот ва коммуникатив салоҳиятни шакллантиради.

Ахборотни ижодий қайта ишлашга асосланган юқори таълим технологияси ахборотни қизиқ, тезкор, юқори сифатли ўрганиш имконини беради ва талабаларга қониқиш ҳиссини беради.

Мисол қилиб келтирамиз:

Кластердан фойдаланиб, ахборотнинг шакллари ҳақида айтиб беринг

Шундай қилиб, талабаларнинг ахборотга компетентлигини ривожлантириш, уларнинг шахсиятларини ўрганиш, талабаларнинг билим олиш қобилияти мустақкам пойдеворга эга бўлиши, олинган билимлар маълумотидан оқилона фойдаланиш, уларни замонавий жамиятда муваффақиятли ҳаётга тайёрлаш.